

Landskap: SKÅNE Upptecknare: Ulla Andersson
 Härad: VILLANDS Berättare: Lisa Olsson
 Socken: IVÖ Berättarens yrke: Änka eft. småbruk. o. grov-
 arb. Anders Olsson
 Uppteckningsår: 1954 Född år 1884 i Ivö

Biografiska uppgifter	Sid. 1
Beskrivning och skiss av föräldrahemmet	" 1-2
Skolgång, konfirmation	" 3
Diverse anställningar	" "
Postgången på Ivön	" "
Fattigdomen på Ivön	" 3-4
Kalkbrytningen på Ivö klack	" 4-5
Överskeppningen till Bromölla, s.4;	
Sprängning med dynamit, lastning, m.m., s.4-5;	
Förmän, förvaltare, ingenjör, s.5;	
Arbetarnas bostadsorter, s.5.	
Galizerna på Ivön	" 5-6
Antal, ålder, s.5;	
Baracken, s.6;	
Mat, kokerska, s.6.	
Fru Olssons gård	" 6

ACC. N:R M. 14114: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Född 1884 på Ljungen, Ivö. "Far var från Västanå och mor från Håkanryd, de hade väl kommit hit och börjat tjäna och sen köpt huset. Vi var sju systrar."

Fadern hade ett husmanshus under Hovgården nr 2, där han var skyldig att lämna 20 karldagsverk och 30 fruntimmersdagsverk om året. "När bonden på Hovgården behövde dagsverken, började mor och far kl. 6 på morgonen och kom hem kl. 9 på kvällen, och då hade de sin mat på gården.

Till vårt hus hörde omkring 2 tunnland, och vi hade en ko, en gris, ett par får och några höns.

På vintern satt far mitt på golvet i 'stuan' och gjorde korgar och kvastar av ris, som han tog i skogen, och det han hade gjort, sålde han till bönderna här.

Det huset, som vi bodde i, det står där ännu, men det är ju ombyggt. Då var det av bälvirke, hade halmtak och var rödmålat, och det var gammalt redan när mina föräldrar bodde där.

Först kom man in i en farstu med stengolv. Till höger var ingången till lon och lagårn, till vänster var ingången till stuan. Bakom farstun låg kammaren, och där hade vi ett bord, en byrå, en säng och ett par stolar.

Vi fick ligga i stuan allihop, mina systrar och jag

ACC. N:R M. 14114:2.

och mor och far, och vi låg i sådana där gammeldagssängar och i en soffa. I stuan hade vi först en sättugn, sen satte vi in en köksspis.

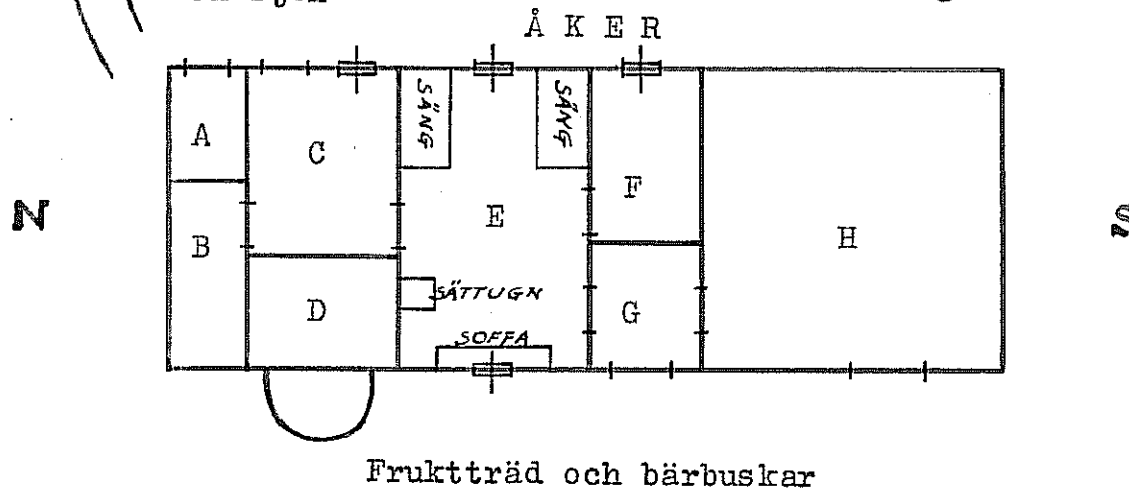
I köket var också stengolv, och där fanns en bakugn, som var murad av stora gråhällar. Till vänster om köket var huggehus och kökskammare.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

Väg till källan
och sjön

A=Huggehus; B=Kökskammare;
C=Kök; D=Bakugn; E=Stua;
F=Kammare; G=Farstu;
H=Lo och lagård.

Ung. skiss
efter fru
O:s anvisn.

LANDSVÄG

ACC. N:R M. 14114:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

I småskolan gick jag för en gammal gumma härifrån ön, som hette Gunilla Persson, och hon hade skolan i sitt hem. Då började vi $\frac{1}{2}$ 9 på morgonen och höll på till kl. 4 på e.m. Jag gick två klasser i småskolan, de andra klasserna gick jag för läraren, Johan August Pettersson.

Jag konfirmerades 1899 för kyrkoherde Fast, och vi började hos prästen 24 oktober och konfirmerades den 11 maj. Den första tiden gick vi till prästen 2 gånger i veckan, den sista tiden 3-4 gånger i veckan. Vi flickor hade långa svarta klänningar, och håret var flätat neråt ryggen med svarta fläteband.

Jag virkade mycket år folk, när jag gick och läste, spetsar och dukar och sånt. Jag kom ut och tjänade från mitten av maj. Jag var först i Skånes Viby ett år, sen bl.a. i Önnestad och de sista åtta åren på Kungsgården här. I Viby skulle jag för sommaren ha 25 - 30 kr. På Kungsgården hade jag 245 kr om året. 'Där fick en slida', ibland var vi tre flickor utom hushållerskan, och vi hade så mycket att göra, för de hade många kor.

Först fick vi post här på Ivön bara 2 gånger i veckan, sen blev det 3 gånger i veckan. Posten kom till handlaren, och den siste, som gick ner till Bäckaskog och hämtade posten, hette Per Olsson.

Innan de började bryta kalk på Klackten, fick karlarna

här på ön ut och arbeta på annat håll över sommaren. Här var så rysligt fattigt förr.

Jag minns, att när jag var en tre-fyra år, var det några arbetare, 3-4 stycken, som arbetade uppe på Klacken. De hyrde in sig i stugorna här, logerare kallades de. Per Ingemansson från Gualöv var en av de första, som begynte hacka och bryta kalk.

Kalken hämtades av två segelbåtar, som lade till nere vid Klacken, och som skeppade sen över kalken till Bromölla. De seglade nog de tio första åren, det var ju inte så mycket folk här, som bröt kalken. Kalken lastades i säckar, och det var Tyske-Pelle och hans far, Per Truedsson, och Ola Bengtsson från Ivön, som hade hand om det.

De sprängde inte kalken med dynamit de första åren, men de började nog ganska tidigt med det, för kalken är ju hård. Bara om det behövdes, sprängde de lös kalken med dynamit. Gräv-maskin fanns 1913.

Kalken lastades på rallar, som gick på spår, och som kördes bort till spelet. Det drevs för hand och sköttes av en karl. Rallarna hakades på linor och spelades ner till kranarna vid sjön, och där stod två man, som skötte kranarna och lastade kalken på pråmarna.

De hade en fyra - fem hästar i brottet, och min man

passade dem. Det första stallet låg där kontoret nu ligger, och det brann och tre hästar blev innebrända. De hade dynamit och sådant i stallet, och den blev överhettad, och hela huset sprang i luften. Sen, strax efter branden, stod hästarna i en luda här nedanför vårt hus, men sedan byggde de tegelstallet 1912. 1914, när det var strejk, stod här sex hästar.

Olof Malmberg, som var murare, byggde ett tegelhus, och där bodde förmännen. När det tegelhuset byggdes, var min man, som hette Anders Olsson, hantlangare åt Malmberg, och sen började han som arbetare, det har nog varit omkring 1899.

I början var här danska förmän. Nielsen och Pedersen hette de. En av förmännen var här från Ivön, han hette Ola Nilsson.

När jag kom hit 1913, var Ekroth förvaltare, och han hade kommit hit 1912. Ingenjör här 1908 - 1912 var Böving. En av förmännen hette Nils Persson.

Då var här nog 40 - 50 arbetare. Här var arbetare från Kiaby, Barum, Vånga och Fjälkinge, och de rodde hit, här var så många 'udomsjöare'. De arbetade tolv timmar om dagen, och arbetet började kl. 6 på morgonen.

1907 - 1908 började de ta hit galizer, och förman för dem var en som hette Preussler. Här var både äldre och yngre galizer, 40 - 50 stycken, och de arbetade här året om, de t.o.m.

ACC. N:R M. 14114:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

rände barfota om vintern, det minns jag. De var här vissa månader, sen fick den omgången resa hem, och så kom här andra. De var inte så duktiga till att arbeta som de svenska arbetarna.

Galizerna bodde i en rödmålad träbarack med flera rum, som låg mot Jonassons till. Den revs, när de började bygga basängerna. Där i baracken höll de sig för sig själva. På kvällarna spelade de kort och sjöng.

Marinke hette hon som lagade maten åt galizerna, och deras mat skickades hit från Bromölla av juden. På sommarkvällarna var de utê och plockade svamp, som de trädde på trådar och torkade.

Det blev krig, så de blev hemkallade, sen har här inte varit några galizer.

Gården vi bor i har legat här länge. Det var en lång länga förr av bålvirke. I västra änden var uthus och lagård, sen kom två rum, som gick tvärs över huset, och i östra änden var ett kök med en stor inbyggd bakugn."